

18. Blind K. The Impact of Regulation on Innovation. Nesta Working Paper No. 12/02, 2012

19. Commission Communication: Towards an increased contribution from standardisation to innovation in Europe COM(2008) 133 final 11.3.2008 . URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0133>

20. Blind K., Petersen S., Riilo C. The impact of standards and regulation on innovation in uncertain markets // Research Policy, 46, 2017, P.249-264

Gryga V.Y.

POLICY INSTRUMENTS TO PROMOTE DEMAND ON INNOVATIONS IN THE EU

Abstract. The paper is devoted to the analysis of policy instruments to stimulate demand on innovations in the EU countries. The role of such instruments in the EU innovation policy is clearly highlighted. The instruments to stimulate demand on innovation and their performance are analyzed in the paper. Based on this, the conclusions on feasibility of their implementation in Ukraine are developed.

Keywords: innovation policy, demand on innovation, EU.

Гусєв В.О.

к.е.н., доцент, професор кафедри державної служби та менеджменту освіти, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, gusiev.va@gmail.com

Мельник С.М.

заступник завідувача відділом розвитку науково-технічної інфраструктури департаменту науково-технічного розвитку, Міністерство освіти і науки України, melnikcveta@gmail.com

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Анотація. Наведені рейтингові позиції України в системі показників людського, інноваційного, соціально-економічного розвитку, а також конкурентоспроможності країн Євросоюзу і передових країн світу. Система цих показників має стати орієнтиром для формування державної інноваційної політики для виходу України на траєкторію сталого розвитку.

Ключові слова: державна інноваційна політика, індикатори сталого розвитку, конкурентоспроможність, сталий розвиток, стратегія «Європа 2020».

Запровадження стратегічного курсу на інтеграцію України до Євросоюзу імперативно передбачає утвердження системи принципів та моделі розвитку країни прийнятих в країнах Євросоюзу, а також здійснення інституціональних перетворень з метою досягнення соціальних стандартів та показників соціально-економічного розвитку, властивих для країн Євросоюзу і покладених

в систему розроблених Європейською Радою на своїх засіданнях в Копенгагені (1993 р.) і Мадриді (1995 р.) критеріїв (відповідно «копенгагенські» і «мадридські» критерії), як передумови членства країни в Євросоюзі. Реалізація економічної складової цих критеріїв і задоволення їх вимогам до вступу та членства країни в Євросоюзі передбачають: *конкурентоспроможність національної економіки в глобальному економічному просторі*, це суттєво тому, що стає фактором забезпечення стабільної макрополітики; *утвердження високих соціальних стандартів*, притаманних країнам-членам Євросоюзу, при цьому здійснюється орієнтація на високорозвинені країни, які складають «ядро» Євросоюзу (ЄС-15); *забезпечення сталого розвитку країни*, що досягається за умов інноваційного характеру розвитку економіки.

Курс інтеграції України до Європейського Союзу має бути зорієнтований на досягнення відповідності копенгагенським і мадридським критеріям вступу країни до цієї європейської політико-економічної спільноти, але слід передбачати, що ці критерії за своїм змістом і кількісними вимірами будуть змінюватися і можна очікувати посилення вимог до країн-кандидатів.

Саме такі показники і пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку Євросоюзу на десятирічну перспективу (2010 – 2020 рр.) визначені в економічній стратегії «Europe 2020: a strategy for smart, sustainable and inclusive growth» (в українському перекладі «Європа 2020: Стратегія розумного, сталого та всеосяжного зростання», далі – стратегія «Європа 2020»), яка схвалена на саміті 27 лідерами країн Євросоюзу (березень 2010 р.) [1].

Стратегією «Європа 2020» визначено три магістральні напрями соціально-економічного розвитку, які стосуються: *по-перше, розумного (smart) зростання*, що розкривається через розвиток науки, інновацій, освіти і розбудову цифрового суспільства; *по-друге, сталого (sustainable) розвитку*, що спирається на ефективне використання ресурсів, підвищення конкурентоспроможності економіки, екологічну рівновагу або її відновлювання; *по-третє, всеосяжного (inclusive) розвитку* через підвищення рівня зайнятості громадян і боротьби з бідністю, що має забезпечити соціальну та територіальну єдність.

Заплановані в європейській економічній стратегії «Європа 2020» напрями і показники соціально-економічного розвитку мають стати орієнтирами як для спрямування в Україні інтеграційних процесів до Євросоюзу, так і для проведення інституціональних реформ та модернізації національної економіки на інноваційних засадах.

Це відповідає цілям всеосяжних суспільних реформ, пріоритетні напрями яких визначені програмним документом Президента України «Стратегія сталого розвитку «Україна 2020» [2] і націлених на вихід України к 2020 року на траєкторію сталого розвитку та наближення України до соціальних стандартів утверджених в країнах Євросоюзу.

Моніторинг реалізації цих реформ доцільно проводити шляхом бенчмаркінгу за системою індикаторів та показників соціально-економічного та інноваційного розвитку країн Євросоюзу, успішних країн світу, а також низки країн з перехідною економікою.

Саме система цих індикаторів і показників має стати орієнтиром для формування, реалізації та оцінювання політики інноваційного розвитку національної економіки.

Для виміру людського розвитку, який у відповідності до парадигми сталого розвитку розглядається як головний чинник будь-якого процесу розвитку, вживається узагальнений показник виміру гідного рівня життя людини в країні - Індекс людського розвитку (далі – ІЛР). За методологією Програми розвитку людини ООН (ПРООН) ІЛР розраховується для кожної країни як комбінація параметрів трьох груп індикаторів та показників: реального валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення з урахуванням паритету купівельної спроможності долара США до національної валюти в країні (ПКС); освітнього потенціалу країни; рівня здоров'я населення країни. При розрахунках ІЛР також враховуються такі параметри як частка населення за межею бідності, рівень безробіття, рівень забезпеченості населення якісною питною водою, державними видатками на охорону здоров'я і на систему освіти, гендерний фактор тощо [3].

Конкурентоспроможність національної економіки, яка визначається як комплекс інституціональних та економічних заходів, що підтримують високі темпи економічного розвитку у середньостроковій перспективі. Можливість досягнення країною економічного розвитку у середньостроковому періоді вимірюється багатокритеріальним індексом глобальної конкурентоспроможності GCI - the Global Competitiveness Index, або в українській транскрипції абрєвіатури – ІГК, який розраховується за 120 різними показниками, індикаторами для країн з відкритою економікою і за яким щорічно до Всесвітнього економічного форуму в Давосі (ВЕФ) складається рейтинг країн [4].

Глобальний інноваційний індекс (ГІІ) розраховується за 82 змінними, які охоплюють такі характеристики інноваційної діяльності як інститути, людський капітал, наукові дослідження, інфраструктура, розвиток внутрішнього ринку, стан розвитку бізнесу, розвиток технологій та економіки знань, а також результати креативної діяльності. При цьому підсумковий рейтинг розраховується як середнє двох субіндексів – ресурсів інновацій та результатів інновацій [5].

Енергоємність ВВП є однією із загальних характеристик ефективності економіки і визначається як обсяг споживаних енергоресурсів усіх видів для забезпечення енергетичних потреб виробничого та невиробничого комплексів на одиницю ВВП. Порівняння енергоємності ВВП різних країн (здійснюється у показниках нафтового еквіваленту (н.е.) до його вартості у доларах США з урахуванням паритету купівельної спроможності долара США до національної валюти) доводить, що енергоємність одиниці ВВП України перевищує енергоємність одиниці ВВП розвинених країн світу в 3-5 разів. Водночас, слід пов'язувати енергоємність ВВП країни зі структурою промисловості та енергоресурсів, кліматичними умовами, розвиненістю інфраструктури.

При певних відмінностях методик розрахунку зазначених індикаторів людського, економічного та інноваційного розвитку, між ними у певній мірі є

кореляція, що пояснюється також використанням для розрахунків єдиних статистичних даних. Разом з тим ці індикатори розкривають досягнення країни в предметній галузі, де вони є інструментом виміру.

У порівняльній таблиці, сформованої за даними [3,4,5] представлені зазначені узагальнені показники людського, інноваційного розвитку, індексу глобальної конкурентоспроможності, для певних країн світу. У таблиці наводяться найвищі та найнижчі значення показників країн-членів Євросоюзу, США як світового економічного та технологічного лідера, Ірландії та Південної Кореї як приклад країн з високими темпами економічного розвитку інноваційного типу, а також Білорусі, Казахстану, Росії, як країн, що формують єдиний економічний простір (СЄП) та України.

З даних таблиці проглядається стійка кореляція між конкурентоспроможністю країни (ІГК), розвитком інноваційних процесів (ГП) та ступенем її соціально-економічного розвитку, що висвітлюється через ІЛР.

Із аналізу даних таблиці за ІЛЛ впливає, що всі країни «ядра» Євросоюзу (ЄС-15), США та Південна Корея відносяться до групи країн світу з найвищим рівнем розвитку людини, яка складається з країн із рейтингом від 1 до 50, а також ці країни відзначені конкурентоспроможністю.

Дані таблиці щодо ІЛР, ГП, ІГК та інших показників відносно Ірландії, Південної Кореї переконливо свідчать про переваги інноваційної моделі розвитку економіки. Так, завдяки утвердженню якої в цих країнах, вони за стислий історичний період (25-30) років з депресивних аграрних країн перетворилися у високорозвинені технологічні країни з високими соціальними стандартами.

Як видно з таблиці існуючи значні розриви за рівнем людського та економічного розвитку й конкурентоспроможності економіки між країнами Євросоюзу та Україною є перешкодою на шляху інтеграції України до Євросоюзу і ставлять завдання реалізації випереджаючого розвитку національної економіки для подолання цих розривів.

Наведені індикатори та показники висвітлили позиції України у координатах світового розвитку і водночас вони мають стати орієнтирами для виходу національної економіки на траєкторію сталого розвитку. При цьому, сконцентрувати основні зусилля саме на тих вимірах рейтингу України серед країн світу, де Україна посідає високі рейтингові місця (сфера освіти, науки), спираючись на ці сфери та розвиваючи їх, як базові передумови для сталого інноваційного розвитку.

Одною із цілей, проголошених у документах Єврокомісії – об'єднати науковий та технічний потенціал країн Європи з метою їх конкурентоздатної інтеграції в світову інноваційну технологічну мережу. Цьому мають сприяти науково-технічні, інноваційні програми, що ініційовані Євросоюзом і які відкриті для України. Серед яких найбільш привабливими для науковців та інноваторів України є програма по наукових дослідженнях та інноваціях «Горизонт 2020» (Horizon 2020) з бюджетом 80 млрд. євро. Програма складається з трьох основних пріоритетів: Передова наука (Excellent Science);

Індустріальне лідерство (Industrial Leadership); Соціальні виклики (Societal Challenges).

Таблиця 1. Індикатори сталого інноваційного розвитку країн світу

ПОКАЗНИК	Країни Євросоюзу			США	Південна Корея	Білорусь	Росія	Казахстан	Україна
	Найвище значення показника в ЄС	Найнижче значення показника в ЄС	Ірландія						
1	2	3	4	6	7	8	9	10	11
Рейтинг країн у світі за Індексом людського розвитку (ІЛР) у 2015 р.	4 ФРН	56 Болгарія	8 Ірландія	10	18	52	49	56	84
ВВП країни на душу населення з урахуванням ПКС у дол. США (2017р.)	1 108004 Люксембург (ІЛР-20)	82 7259 Болгарія (ІЛР-56)	8 57219	7 58952	31 27023	95 5237	72 8664	79 7418	133 2206
Рейтинг країни за ГІК (GCI) 2016 р. 144 країни	4 ФРН (ІЛР-21)	81 Греція (ІЛР-56)	24	3	26	-	45	42	79
Глобальний інноваційний індекс (GII) 2017	Швеція 2 (ІЛР-14)	Греція 44 (ІЛР-29)	8	4	11	88	45	78	50
ВВП на одиницю спожитої енергії у дол. США на 1 кг нафт. екв. (2011 р.)	12,0 Ірландія (ІРЛП-7)	4,4 Естонія (ІРЛП-33)	12,0	6,0	5,3	2,4	2,0	1,9	2,0

Українські наукові організації, установи і підприємства мають перспективи участі в європейських наукових та інноваційних програмах, що має бути обов'язково реалізовано з метою інтеграції в науково-освітній та інноваційний простір Євросоюзу, а також приєднання до передових технологічних ланцюгів.

Аналіз впровадження державної інноваційної політики (далі – ДІП) в країнах ЄС при певних відмінностях досягнутого ступеня економічного, науково-технічного та інноваційного розвитку національних економік, особливостях застосування механізмів державного регулювання інноваційних процесів, а також при відмінностях у цілях та стратегіях їх досягнення в різних країнах, все ж дозволяє дійти до певних узагальнень щодо формування та впровадження ДІП через систему державного управління.

Одним із основних напрямів ДІП, що успішно реалізується в країнах з інноваційним типом економіки, є сприяння трансферу технологій як визначальному чиннику інтенсифікації інноваційних процесів шляхом забезпечення їх інтелектуальним ресурсом - технологіями. Трансфер технологій розкривається як переніс знаннєвої інформації шляхом певних каналів комунікацій від однієї організації науково-технічної сфери діяльності до іншої організації, яка належить до сфери виробництва.

У зв'язку з цим на особливу увагу заслуговує система, що склалася у більшості розвинених країн Євросоюзу щодо розподілу зусиль з отримання та використання нових знань між державою, великими промисловими компаніями та малими інноваційними фірмами приватного сектору, вищими навчальними закладами (університетами) та безприбутковими організаціями у форматі публічно-приватного партнерства [6]. Один з її центральних елементів – механізм (який постійно вдосконалюється) забезпечення виробництва новими

перспективними ідеями та технологіями, які виникають у процесі виконання наукових досліджень та розробок, що фінансуються з держбюджету.

За результатами аналізу ДПП в країнах ЄС з інноваційним типом економіки можна зробити висновки, що: ДПП ефективно впливає на розвиток інноваційних процесів; інноваційні процеси мають державну підтримку і носять організований характер; в інноваційному процесі активну роль відіграють як державні, так приватні структури у форматі публічно-приватного партнерства.

Список використаних джерел

1. European Commission «Europe 2020 - A strategy for Smart, Sustainable and Inclusive growth», Brussels, 2010: eunec.vlor.be/detail_bestanden/doc014%20Europe%202020.pdf [укр. переклад Повідомлення Європейської комісії «Європа 2020» Стратегія розумного, сталого та всеосяжного зростання» від 03.03.2010 року в кн. Законодавче регулювання інноваційної діяльності в Європейському Союзі та державах-членах ЄС/за ред. Г. Авігдора, Ю. Капіци. - К. : Фенікс, 2011. - 704 с., С.90-116.
2. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12.01.2015 р. №5/2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>
3. Overview Human Development Report 2016 Human Development for Everyone - [Електронний ресурс] Режим доступу: http://hdr.undp.org/sites/default/files/HDR2016_EN_Overview_Web.pdf
4. The Global Competitiveness Report 2015–2016: Insight Report. World Economic Forum. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf
5. The Global Innovation Index 2017: Innovation Feeding the World [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.globalinnovationindex.org.
6. Гусев В.А., Публично-частное партнерство как механизм поддержки развития инновационно-инвестиционных процессов / В.А. Гусев, А.В. Радинская // Научно-практический журнал «Управленческое консультирование» 2014 г. № 8 (68), - С.114 -122.

Gusiev V.A., Melnick S.M.

EUROINTEGRATION DIRECTIONS OF STATE INNOVATION POLICY OF UKRAINE

Abstract. The article has identified position of Ukraine in a system of indicators of human, innovation, social-economic development as well as competitiveness of EU countries and other countries of the world. System of these indicators should facilitate formation of state innovation policy of Ukraine entering the trajectory of sustainable development.

Key words: state innovation policy, competitiveness, indicators of sustainable development, sustainable development, strategy «Europe 2020».